

Mehmet Âkif Altmış Üç Yıllık Bir Ömür

Âlim KAHRAMAN*

1873

Aralık – İstanbul Fatih’te, Sarıgözel Mahallesinde doğdu. Babası, Fatih Dersiâmlarından İpekli Mehmet Tahir Efendi, annesi, soyu Buhara’ya uzanan, Emine Şerife Hanım’dır.

1878

Emir Buhârî Mahalle Mektebi’ne gönderildi. Bu okula iki sene kadar devam etti.

1879

İptidâî (İlk) mektebe verildi. Üç sene de burada okudu. Bir taraftan da evde babasından Arapça dersleri almaya başladı.

1881-1882

Fatih Camii’nin imamı Arap Hoca lakaplı Filibeli Mehmet Rasim Efendi’yle hafızlık çalışmaya başladı.

1882-1885

Rüştiye (Ortaokul) yılları. Bu sırada *Hafız Divanı*, *Gülistan*, *Mesnevî* gibi kitaplar okutan Esat Dede’nin Fatih Camii’ndeki derslerine devam ediyordu. Şiir kaabiliyeti bu yıllarda ortaya çıktı.

1885-1888

Mülkiye İdadisi’nde (Lise) okuduğu yıllar.

Muallim Naci ve İsmail Safa Mülkiye İdadisi’nde edebiyat hocaları oldu.

* Dr., Araştırmacı

1887

Mahallelerindeki Kıyıcı Osman Pehlivan'dan güreşe başladığı yıl. Âkif, taş atmada, adım atlamada da arkadaşları arasında hep birincidir.

1888

Babanın vefat yılı. Anne iki çocuğuyla (diğeri Âkif'in küçüğü, kız kardeşi Nuriye, on iki yaşında) ortada kalmıştır. Âkif, babasının ölümüne bir tarih dizesi söyler:

Cennet olsun ruhuna Tahir Efendi'nin mekân.

1889

13 Mayıs

O seneki Ramazan'ın ilk günü (13 Mayıs), Fatih Sarıgüzel'deki evleri yanar. Babasının bir öğrencisinin de gayretleriyle ev yeniden yapılır.

Sonbahar

Âkif, kendine yeni bir eğitim yolu çizer. Yeni açılan Baytar Mektebi'ne kaydolur. Bu okulun mezunları için iş garanti gibidir.

1889-1893

Baytar Mektebi yılları. İki yıl Ahırkapı'daki binada gündüzlü, son iki yıl Halkalı'da yatılı. Hocalarından Rıfat Hüsamettin Paşa, Paris'te eğitimini tamamlamış, orada Pasteur'ün öğrencisi olmuştur.

1891-1893

Halkalı yıllarında Âkif'in şiire ilgisi iyice artar. Âşıkâne gazeller yanında uzun manzum mektuplar da yazmaktadır.

1893

22 Aralık- Baytar Mektebi'nden birinci olarak mezun olur. Dört gün sonra Baytarlık Dairesi'nde göreve başlar. Aynı tarihlerde ilk şiirleriyle dergilerdedir. Bunlardan biri de *Mektep* mecmuası'nda çıkan "Kur'ân'a Hitap" şiiridir.

1894

Ocak- Edirne'ye gönderildi. Yirmi ay süren bu görev sırasında Rumeli'nin köylerini gezdi. Bir süre sonra annesini de Edirne'ye yanına aldı.

1896

Mart-Ordu için at alımı yapmak üzere, kendisinden çok istifade edeceği Baytar Miralay İbrahim Bey'le beraber Adana tarafına gönderildi.

1898

Adana-Şam taraflarında geçen iki yıldan sonra İstanbul'a döndü. Arkadaşlarıyla *Resimli Gazete*'yi çıkardılar. Burada çok sayıda şiiri çıktı.

1898

1 Eylül- İsmet Hanım'la evlendi. Bir süre sonra sakal bıraktı.

1901

Öğrencisi ve arkadaşı Neyzen Tevfik'ten ney dersleri...

1903

Ali Şevki Hoca'nın Çarşamba'daki evi, İbnülemin'in Bakırlardaki konağı Direklerarası'ndaki Çaycı Mustafa'nın kıraathanesi Âkif'in müdavimi olduğu kültür ocakları. Ahmet Naim, İbnülemin Mahmut Kemal, Midhat Cemal dostlarından bazıları.

1901-1906

Şiir anlayışı bazı değişiklikler geçirmiş, şiirde eski vadisini terkederek kendine yeni bir şiir dili bulmuştu. "Hasta" "Küfe" gibi sosyal içerikli şiirlerini bu sırada yazdı.

1906

Baytarlık Dairesindeki görevine ek olarak, resmî ve özel Edebiyat dersler.. Abdülhak Hamit, Recaizade Mahmut Ekrem, Ali Ekrem, Cenap Şahabettin'le tanışması bu yıllardadır.

1907

Mehmet Âkif Baytar Müdür Muavini.

27 Ağustos 1908

II. Meşrutiyetin ilanının hemen arkasından Eşref Edip’le *Sıratımüstakim dergisini çıkarıyorlar*. Âkif Başmuharrir. İlk sayıya “Fatih Camii” şiirini koyuyor. Dergiye ilgi çok yüksektir.

Fatin Gökmen, Ferit Kam, Hasan Basri Çantay, Süleyman Nazif, Fuat Şemsi gibi dostlarıyla tanışması hep bu sıralarda. Bunlara Abbas Halim Paşa ve Sait Halim Paşa’nın eklenmesi de gecikmez.

21 Kasım 1908

Darülfünûn’a “Edebiyât-ı Osmani” hocası olarak tayini.

Sonbahar 1910

İttihat ve Terakki’nin Şehzadebaşı’ndaki kültür evinde Arap şiiri ve edebiyatı üzerine gece dersleri veriyor. Dersleri takip edenler arasında Celalettin Öktem, Ahmet Hamdi Akseki gibi gençler de var.

Nisan 1911

Safaha’nın ilk kitabı yayımlanıyor. Bunu ikinci, üçüncü, dördüncü... *Safahatlar* izleyecektir. İlkinin başına koyduğu sunuş şiirinin son iki dizesinde şöyle diyor şair:

*Oku, şayet sana bir hisli yürek lazımsa;
Oku zirâ onu yazdım, iki söz yazdımsa*

8 Mart 1912

Sıratımüstakim, Sebilürreşat adıyla yayınına devam eder. Kadro daha da genişler.

1 Şubat 1913

Trablusgarp, Balkan harpleri arka arkaya gelir. Âkif şiirleriyle millete seslenmekte, toplumu fitnelerden korunup birlik olmaya çağırılmaktadır. Kurulan Müdafaa-i Milliye Cemiyeti İrşâd heyeti içinde yer alır.

11 Mayıs 1913

Bir kayırmacılık ve haksızlığa göz yummamak için Baytarlık

Dairesin'deki görevinden istifaen ayrılır.

Aralık 1913

İttihat ve Terakki'nin politikalarını benimsemediği için üzerindeki baskı sebebiyle Darülfünûn'daki görevinden de ayrılır.

6 Ocak 1914

İlk Mısır seyahatine çıkar. Luksor'a kadar gider. Bu seyahatinin izlenimlerini "El-Uksur'da" şiirinde dile getirir.

5 Mart 1914

Mısır seyahatinden 5 Mart'ta döner. Dönüşte, Medine'ye uğrar. İslam Peygamberinin velâdet gecesi Medine'de bulunur.

Kasım-Aralık 1914

Dört ay kadar süren Berlin seyahatine çıkar. Oradaki Müslüman esirleri yerinde görmek ve onlarla görüşmek üzere bir heyet olarak giderler. Bu seyahatten de "Berlin Hâtıraları" şiiri doğacaktır.

Mayıs 1915

Bu sefer, yine devlet göreviyle, Necid'e, İbnürreşit'le görüşmek üzere giden bir heyete katılır. Şam üzerinden gidip Medine'ye de uğrarlar. Bu seyahat Türk edebiyatına "Necid Çöllerinden Medine'ye" şiirini kazandırır.

Temmuz 1918

Sebilürreşat sık sık kapatılmıştır.

Akif, Temmuz 1918'de Şerif Ali Haydar Paşa'nın davetiyle Lübnan seyahatine çıkar.

17 Ağustos 1918

Yeni kurulan Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiye adlı danışma, irşad ve tebliğ heyetinde görev alır.

23 Ocak 1920-Cuma

Balıkesir'e giderek Zağnos Paşa Camii'nde verdiği bir hitabeyle, başlamış olan Millî Mücadele'ye katılır.

24 Nisan 1920

Gelen bir davet üzerine Ankara'ya geçer.

5 Haziran 1920

Burdur mebusu seçilmiştir. Ayrıca İrşad Heyeti Üyeliğine getirilir. Halkı Millî Mücadele'ye davet için Eskişehir, Burdur, Antalya, Konya seyahatlerine çıkar.

25 Kasım 1920

Kastamonu Nasrullah Camii'nde tarihî bir konuşma yapar. Sevr'in geniş bir değerlendirmesini yapar. Halkı, Millet'in varlığına kasteden bu anlaşma hakkında uyarır, birlik ve mücadeleye davet eder. Önce *Sebilürreşat*'ta yayımlanan bu konuşma çoğaltılarak dalga dalga bütün Anadolu'ya yılır.

7 Kasım 1920-31 Ocak 1921

Bir İstiklal Marşı yazımı için ödüllü bir müsabaka açıldığı gazetelerde ilan edilir. Yarışmaya 724 şiir gelir. İçlerinden yedi şiir seçilir, ancak istenilen evsafa şiir yoktur. Âkif, arkadaşlarından gelen ricalar üzerine, ödülün kaldırılması şartıyla İstiklâl Marşı'nı yazar.

12 Mart 1921

"İstiklal Marşı" Meclis'te görüşülerek Millî Marş olarak kabul edilir. Konulan ödül, Âkif tarafından, fakir çocuk ve kadınlar için kurulan Darülmesai adlı bir derneğe bağışlanır.

1-16 Ağustos 1922

Mebuslar Heyeti'yle Cepheyi gezer.

1 Nisan 1923

Zaferden sonra siyasî hayatta bazı değişiklikler yaşanır. 1 Nisan 1923'te seçim kararı alınır. Son toplantısını 21 Mayıs 1923'te yapan Birinci Meclis dağılır.

Mayıs 1923

Âkif İstanbul'a döner. Yanında iki şey getirir: İstiklâl madalyası ve mavzer tüfeği. Kendine bir inziva köşesi aramaktadır. Yazmayı düşündüğü eserleri vardır.

Ağustos 1924

Safahat'ın Altıncı kitabı *Asım* yayımlanır.

Sonbahar 1925

Abbas Halim Paşa'nın davetiyle birkaç yıldır kışları geçirdiği Mısır'a bu yıl da gider. Fakat geriye dönmez. Dostlarının ısrarıyla Diyanet İşleri Reisliğince çıkarılacak tefsirin meal kısmını yazma işini de üzerine almıştır. Zamanla ailesi de yanına gelir.

1 Eylül 1928

Kur'an meali kabaca tamamlanır. Çeviriden yoruldukça Mevlanâ'nın *Mesnevi*'sini okur. O yıl *Safahat*'lar tekrar basılır.

1929

Kahire Üniversitesi'nde Türk Edebiyatı dersleri okutmaya başlar. Hilvan'da oturmaktadır. Genelde münzevi bir hayattır onunki. Dersleri dışında Ezher'deki iki-üç Türk öğrenciyle görüşmeye çıkar sadece. Bunlardan biri, zamanla aralarında yakın bir dostluk kurulan Yozgatlı İhsan Efendi'dir.

1932

Kur'an meali tamamlanmıştır. Ancak Âkif'in rahatsız olduğu bazı hususlar vardır. Diyanetle arasındaki anlaşmayı fesheder.

Şubat 1933

Yedinci *Safahat*, *Gölgeler* adıyla Mısır'da basılır.

10 Ocak 1935

Dostu Abbas Halim Paşa vefat eder. Uzaktan uzağa İstanbul'dan eski dostlarının ölüm haberini almaktadır. Bu ölümler onu mânen çok yıpratır. Ancak kendisi de hastadır.

22 Haziran 1935

Hastalığı ilerlemektedir. Hava değişimi ve tedavi için Lübnan seyahatine çıkar. Bundan da bir fayda görmez.

18 Haziran 1936

Tedavi için Türkiye'ye döner. Zaten vatan hasreti de dayanılmaz olmuştur. Önce Teşvikiye Sağlık Yurdu'na yatırılır. Bir süre sonra Beyoğlu'ndaki Mısır Apartmanı'nda sürer bu tedaviler. Dostları, sevenleri akın akın ziyaretine gelirler.

27 Aralık 1936

Mısır Apartmanı'ndaki dairede hayata gözlerini yumar. Cenazesi ertesi günü Bayezit Camii'nden büyük bir katılımla kaldırılır. Edirne Kapı Mezarlığı'nda toprağa verilir.

Allah Rahmet eyleye..